

A DÉSI REFORMÁTUS ISKOLA
XVII. ÉS XVIII. SZÁZADBELI
IGAZGATÓI ÉS TANÍTÓI

ÍRTA

HEREPEI JÁNOS

A dési református iskola XVII és XVIII. századbeli igazgatói és tanítói.

Kádár József a dési református iskolának tekintélyes számú igazgatóját, mesterét és osztálytanítóját sorolja fel.¹ Az alább közölt cikk ezt a nagy lelkiismeretességgel összegyűjtött névsort szándékozik újabb adatokkal még tovább bővíteni.

Az új nevek legnagyobb részét a kolozsvári református kollégium törvényeit aláírt (subscribált) tanulóknak az 1668. évtől vezetni kezdett névsorából,² valamint az alapítványi segélyt (alumniumot) élvező felső osztályos diákoknak az 1718. évben megkezdett nyilvántartásából³ idézem. E névkönyvek azonban vajmi kevés személyi adatot tartalmaznak, — ezért azután a további magyarázatokat jórészen más forrásokból kellett összegyűjtenem. Természetesen az itt közölt névsort sem tartom teljesnek, minthogy e segédforrásaim maguk sem teljesek. Nem tekintve azt, hogy a segélyt nem élvező, künnlakó diákok (publicusok) nevét egyáltalában nem, vagy csakis a legritkább esetben tartalmazzák, — legnagyobb hiányosságuk, hogy nem mindenik tanuló neve után jegyeztetett fel az az életpálya s az a helység, ahová tanulmányainak befejezése után távozott, ezen kívül jórészen még a közelebbi tájékozást nyújtó időmegjelölés is hiányzik belőlük.⁴

A dési unitárius egyházközségnek a XVII. század elején való megszűnésével egyidőben a kálvinista egyházi intézmények keltek életre. A Basta tábornok idejében elpusztított középfokú iskolát Bethlen Gábor 1615. április 5-én kelt adománylevelével jó karba helyezni kívánta s egyszersmind a szegénysorsú tanulók segélyezéséről is gondoskodott.⁵ Majd I. Rákóczi György fejedelem magát az egykori iskolaépületet a már

¹ Szolnok-Doboka vármegye nevelés- és oktatásügyének tört. Ds. 1896. 141—65.

² Ez a névsor, a *Nomina studiosorum*, nyomtatásban is megjelen' a koll. 1904/05. évi értesítőjének függelékeképpen. Tekintettel azonban arra, hogy a nyomtatásban nagyon sok szedéshiba és hiányosság fordul elő, — ezért az idézetek alapjául a kollégium levéltárában levő eredeti kéziratot használtam.

³ E nyilvántartás, amely 1718—1803. évig bezárólag 2 kötetben foglalja magában az alumnusok nevét, *Ad tollendas circa Adstationem saepius recurrentes difficultates ac controversias, ordinemque in posterum (flagitante moderno Collegii futuroque hunc consimili) curatius observandum est communi V. Sedis Scholasticae calculo (etc.)* címfelíráttal láttatott el (A koll. levéltárában).

⁴ A következőkben, ahol a forrást külön nem jelöltem meg, az adatokat vagy a fentebbi két forrásból, vagy pedig a kollégium nagykönyvtárának egyleveles-nyomtatvány anyagából merítettem. E gyűjtemény ugyanis nagyobb mennyiségben tartalmazza azokat a kártákat, amelyek előkelőbb, vagy kiválóbb egyének temetési ünnepségére készültek. Ezekre azután az emlékműveseket főképpen kollégiumi diákok szereztek.

⁵ A Kádár József-féle Szolnok-Doboka vm. Monographiája III, 90—92, 121—2, 128.

teljesen reformátussá lett polgárság részére az 1638. évi július havában tartott dési országgyűlés végzésével biztosította.¹

Ezzel az utóbbi időponttal egyidejűleg, vagyis éppen háromszáz évvel ezelőtről, akadunk reá annak az iskolamesternek a nevére, akit a dési református iskola eddig elsőnek ismert igazgatójául nevezhetünk meg.

1. *Kuti János* (1638. szeptember 16-tól kezdődőleg). Veres János Kolozsvár-városi sáfárpolgár számadáskönyvében ezt látjuk feljegyezve: 1638. szeptember 14-én *érkezének salussal (fejedelem) Urunknak két oda fel (külföldön) tanult alumnusi Stephanus Szegedi és Joannes Kuti hatod magokkal, Urunk akarván őket látni.* — Továbbá 1638. szeptember 16-án *Urunk 6 Nagysága alumnusát Joannes Kutit rendelték dési mesterségre, attam alája Nyitrai György négy lovát, szekerét, vitte Désre.*²

Kutiról ezen kívül még azt az adatot ismerjük, hogy 1636 október 1-e körüli időben a hollandiai leydai egyetem hallgatója, ezt megelőzőleg pedig a marosvásárhelyi iskola igazgatója volt.³ Így azután nevét azonosíthatjuk azzal a főiskolai tanulóval, aki 1636. július 11. napján mint *Johannes Koudi Hungarus Transsylvanus (annorum) 27. Juris studiosus* jegyeztetett be a leydai egyetem anvakönyvébe.⁴ Dési iskolamesterségét legfennebb ha 1640. nyaráig folytathatta. Ugyanis Geleji Katona István püspök már szeptember 13-án azt jelentette öregbik Rákóczi György fejedelemnek, hogy megérkezett külföldről két künn tanult alumnus-diák. *Egyikét Vásárhelyre adám scholamesterségre.* — írja — *még a másiknak helye nincs, mert a dézsiek nem győzők, a gonosz emberek, várni, és csak egy scholabeli gyereket kellették közéjük adnom (tanítóképpen).*⁵ Mindebből azt következtethetnők, hogy mind a fejedelem, mind pedig a püspök ezt az iskolát is teljes közép-, avagy méginkább főiskolai rangúnak akarta megtartani, egyenlő színvonalra emelve az ország nagyobb városainak tanintézeteivel. Ez azonban talán a város akkori polgárságának megnemértése miatt nem sikerült.

2. *Tiszabecsi Tamás, vagy János* (1653, 1654, 1655). Kádár 1653 ban Tiszabecsi János néven említi. — 1650 táján Szentgotthárdon találunk egy hasonló nevű prédikátort.⁶ Ezt azonban nem azonosíthatjuk a dési iskolamesterrel, mivel az előbbi már megválasztott lelkipásztor volt. 1658-ban egy ugyanilyen nevű cegői, vagy cegei pap, egyházkerületi (?) jegyző ismeretes, aki boncikai nagyobbik fiával együtt a mondott év szeptemberében török fogságba esett.⁷ Ezt az adatot is csak a név egyezőségeért sorolom fel, minthogy életkora miatt az előbbivel már nem vehető egynek. Végezetül Kendilónán említelik egy ugyanilyen nevű

¹ Kádár J.: Szolnok-Doboka vm. nevelés- és oktatásügyének tört. 145.

² Kolozsvár város 1638. évi számadáskönyve 191, 192, 249. l. (A volt rumén állami levéltárban, Kolozsvárt)

³ Szabó-Hellebrant: Régi Magyar Könyvtár III/1, 455. Itt jegyzem meg, hogy Koncz József (A m.-vásárhelyi ev. ref. koll. tört.) nem ismeri Kutit.

⁴ Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde. XVI, 209. — Valószínűnek tartom, hogy az idézetben előforduló *Juris studiosus* csak sajtóhiba a *Theologiae studiosus* helyett.

⁵ Új Magyar Múzeum 1859: I. 207.

⁶ Református Szemle 1939: 201.

⁷ SzolnDobMon. II. 492.

lelkipásztor,¹ azonban az idézet hibás évszámot közöl valószínűleg 1679 helyett. Nem tudhatom, vajjon Kádár az iskolamester nevének leírásakor nem tévedett-e. Ugyanis a dési születésű Pápai Páriz Ferenc enyedi professzor és orvosdoktor naplójában az 1654. évről a következőket jegyezte fel: *Anno aetatis meae VII. maturo parentum p. m. consilio in primis literis formari coepi, in sat illustri natalis soli gymnasio clariss. viro D. Thoma Tiszabetsi et Martino Kodori rectoribus, hujus tamen singulari et industria opera iniliante, operamque illam circa me continuante ad annum 1655.*² Minthogy a dési iskolamesternek korban a 20–30. életév között levőnek kellett lennie, az ő korának inkább megfelelő adatokat találtam egy Tiszabecsi Tamás nevű teológus-diákkal kapcsolatosan. Ugyanis Tiszabecsi P. István kolozsvári, majd marosvásárhelyi pap és esperes kisebbik fiát, Tamást, az 1626-ban született Tiszabecsi Gáspár erdélyi ref. püspök testvéröccsét, 1651-ben Frankfurtban, 1652-ben Utrechtben és Franekerában, 1654-ben ismét Frankfurtban, végezetül pedig 1655 legelején Heidelbergben látjuk mint egyetemi hallgatót.³ Azonban éppen ezek az évek, amelyeket egyelőre nem tudok egyeztetni a dési rektor-kodással, hacsak Pápai Páriz az évszám megjelölésében egy-két évet nem tévedett.

2/a Kodori (Nagy) Márton (1655) Pápai Páriz Ferenc előbbi idézete szerint a dési iskola 1655. évi igazgatója Kodori Márton volt. Nagyon kevés az, amit reája vonatkozólag meg tudtam állapítani. Mégis vele azonos személynek kell tartanom azt a dési Kodori Nagy Márton désaknai papot, akinek Apafitól adományozott nemeslevelét az 1671. február 19-i szentmargitai gyűlés minden ellenmondás nélkül kihirdette.⁴

3. Fogarasi Máttyás (1659. május 22-től 1661. tavaszáig). Tanult a kolozsvári iskolában. Itt Apáczai Csere János professzornak és Porcsalmi András lektornak volt a tanítványa. Mint a teológia, bölcsészet és nyelvészet hallgatójának Apáczai elnöklete alatt tartott nyilvános vitatkozása *Disputatio philosophica de mente humana* címen 8 levélnyi terjedelemben Szenczi Kertész Ábrahám váradí nyomdájában 1658-ban látott napvilágot.⁵ Kiváló tanárainak nem lehelett méltatlan tanítványa; ezt az is bizonyítja, hogy Apáczai jóvoltából 1658. december 31-én elnyerte a syntactica osztály köztanítóságát (praeceptorságát).⁶ E tisztséget azonban csak néhány hónapig viselte, minthogy a dési iskola igazgatójának meghívatott. 1659. május 22-én már beköszöntő beszédét is megtartotta; az iskoláról, a tanítók és tanulók kötelességéről értekezett. — A tudós Pápai Páriz Ferenc naplójában arról emlékezik meg, hogy neki, aki Désen mint tíz-tizenegy éves gyermek Fogarasi tanítványa volt, az első évben a latin nyelvtant tanította nagy hozzáértéssel s Cicero *Cato major*-ját fordította nagy alacossággal; a második esztendőben már a versírást is gyakoroltatta.⁷ 1661

¹ SzolnDobMon. IV. 300.

² Korcz J.: Pápai Páriz Ferenc naplój., 1649–1691. (IrodalomtörtKözl. 1892: 388).

³ Herepei J.: A Tiszabec-iek (Kéziratban).

⁴ SzolnDobMon. III, 60. és 239.

⁵ RMK. II, 918.

⁶ Apáczai-album 32 (A kolozsvári ref. koll. levéltárában).

⁷ IK. 1892: 389.

tavaszán a betörő török-tatár sereg elől többekkel együtt Fogarasi is Désről Besztercére menekült. Innen azután 1662-ben a marosvásárhelyi iskolához hivatott meg, ahol igazgatói tisztségét május 22-én tartott be-
köszöntő beszédével foglalta el. Itt tanított 3 éven keresztül nagy lelki-
ismeretességgel, mígnem hivatalát 1665. április 23-án a makfalvi egyház-
község lelkipásztorságával cserélte fel.¹ Innen azonban, úgy látszik, csak-
hamar eltávozott, mivel 1670-től 1678-ig Koronkában találunk egy Fogarasi
Mátyás nevű prédikátort.² Külföldi akadémiákon nem járván, papi tiszt-
séget ezért nem nyerhetett városi egyházközségben.

4. *D. Ószegi István* (1669 táján). Tanult a kolozsvári kollégiumban.
Itt az 1667. évben Bánffy Dénes tanácsúrnak, a kollégium főpatronusának
alumniumát nyerte el, amely évenkénti és személyenkénti 20 magyar
forint összegben volt meghatározva.³ Valószínűleg azonos az 1676-ban
nemeslevelet nyert Diószegi, másképpen Fodor Istvánnal, a bárói rangra
emelkedett dési Diószegi Mihály édesapjával,⁴ aki az 1675/76. évben Ds
városában hadnagy tisztséget viselt.⁵

5. *Kézdi-Vásárhelyi Péter* (1674). Tanult a kolozsvári református
kollégiumban. Itt 1667-ben Bánffy Dénes tanácsúr alapítványainak
kamataiból évi 20 magyar forint összegű segélyt nyert el.⁶ Az 1669–70.
évben a rhetorica osztály köztanítói tisztségével bízott meg s mint ilyen
a természetbeni járandóságon kívül 50 magyar forint készpénzfizetséget
élvezett az egyházközség rendes jövedelmeinek terhére.⁷ A kollégiumból
Bánffy Dénes udvarába hivatott s itt Bánffy egyellen fiának, Györgynek,
Erdély későbbi kormányzójának, házi oktatása bízott reá.⁸ Meddig telje-
sítette nevelői hivatását, — nem tudhatni, azonban a hatalmas pátronus-
nak 1674. december 28-án történt kivégeztetésekor már nem állott az ő szol-
gálatában. Ezt bizonyítja, hogy a külföldi tanulásából éppen hazatérő
Pataki István teológus 1674. május 24-én azt jegyezte fel naplójába, hogy
*érkeztem Deésre Vásárhelyi Péterhez, az ott való mesterhez, aki böcsület-
tel procurált.*⁹ Ugyancsak őrola maradt feljegyezve a kolozsvári tanulók
névsorában, hogy külföldi akadémiákon is járt s azután papi hivatalra
vitelett. — Budai Mihály, a kolozsvári egyházközség gondnoka 1678/79.
évi számadásában feljegyezte, hogy 1679. január 16-án *Vásárhelyi Péter*
uramnak, Németországból megjövén, *gratís táplálására adattak ő kegyel-
mek fl. 12.* — Majd pedig nem egészen határozottan megjelölt időponttal
(megeshetik azonban, hogy 1679. május 11-én) arról emlékezik meg, hogy
Vásárhely Péter uramnak Németországban való menetelire conferált az
*ecclesia, melyet tiszteletes Pataki (István professzor) uramnak adtam, fl. 50.*¹⁰

¹ Ko-cz J.: A m.-vásárhelyi ev. ref. koll. tört. 46–48.

² Névkönyv az erdélyi ev. ref. anyaszentegyház számára. 1:03: XXV. l.

³ Apáczai-album 54.

⁴ Genealógiai Füzetek 1904: 102.

⁵ SzolnDobMon. III. 208.

⁶ Apáczai-album 54.

⁷ Hossz Pál és Szalhmári János gondnokok számadáskönyve az 1669/70. évről,
a 15b. levelen (A kvári ref. egyházközs. lt.-ban).

⁸ Apáczai-album 54.

⁹ TörtTár 1887: 116.

¹⁰ 1678/79. évi számadás 3a és 4a levelén (A kvári ref. egyházközség lt.).

Tehát azon az alapon, hogy ezt a Vásárhelyi Pétert az egyházközség segélyezte, megállapíthatjuk, hogy a kollégium jeles tanítványával kell azonosnak lennie. Jóllehet pedig az útiköltséget a Németországból való visszalérés után számolja el a gondnok, — ebből mégsem következtetünk egy második németországi útra, hanem ezen csakis azt a költséget kell értenünk, amelyet az egyházközség mint jóltevő (patronus) a hazatérendő ifjúnak megelőzőleg kiküldött. — Mindezek után tekintetbe véve azt a körülményt, hogy Vásárhelyi külföldet járt, jelesen képzett ifjú volt, — bátran azonosíthatjuk őt azzal a Vásárhelyi K. Péterrel, aki 1680-tól 1693. november 19-én bekövetkezett haláláig tekintélyes pap és esperes volt Széken.¹

6. Sz(ent) Simoni Mihály (1675 táján). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt Teleki Mihály kövári főkapitány, fejedelmi tanácsúr 20 magyar forint összegű alumniumát nyerte el.²

7. Székelyhidi János (1675 után). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1670. május 1-ével elnyerte Rhédey Ferenc évi 20 magyar forint összegű segélyét és azt 1672. májusáig élvezte, majd pedig Bánffy Dénes ugyanolyan összegű alumniuma ítélte oda számára.³ Venter Mátyás, valószínűleg mezőmarasi ref. lelkipásztor, családi vonatkozású feljegyzéseiben olvassuk, hogy 1640. január 14-én megkereszteltetett Venter Mátyás fiam... keresztapja Székely Hidi János uram, a paniti ecclesiának hűséges lelkitanítója.⁴ A Székelyhidi névnek Erdélyben ritkábban való előfordulása miatt feltételezem, hogy az itt említett mezőpaniti lelkipásztor azonos a dési iskolamesterrel.

8. Márkusfalvi Miklós (1675 után). Tanult a kolozsvári kollégiumban s itt mint diák Teleki Mihály kövári főkapitány 20 magyar forint összegű alumniumát nyerte el. A kollégiumból dési iskolaigazgatóságra vitetvén, itt a művelt, eszes ifjú nagyon szomorú véget ért, ugyanis halászás közben — talán megcsúszva — elmerült és vízbe fulladt.⁵

9. Zoványi P. Sámuel (1676 után). Tanult a kolozsvári kollégiumban, — azonban a debreceni főiskola törvényeit aláírt tanulók névsorában 1669. évi kelettel hasonlóképpen találunk egy Zoványi P. Sámuel nevű diákol.⁶ Ámbár mindkettejük nevében a P. belül nem egy bizonyos családnevet, hanem az édesapa *pastor* (pap-)mivoltát jelöli, mégis, minthogy mindkettejük kora egymásnak teljesen megfelel, feltételezzük, hogy e két különböző helyen megjelenő, de teljesen azonos név egy személyt takar. Csupán csak az akkori általánosan elterjedt szokásnak hódolt ez az ifjú is, amikor Debrecenben való tanulása után Kolozsváron is beiratkozott. — Itteni diákoskodásának ideje alatt Teleki Mihály kövári főkapitány alapítványának kamataiból évenkénti 20 magyar forint összegű segélyt élvezett.⁷ Tanulókorából nevére még csak egyszer akadunk. Ugyanis

¹ SzolnDobMon. VI. 415.

² Apáczai-album 56. l.

³ I. h. 55. 62.

⁴ Genealógiai Füzetek 1908: 104—6.

⁵ Neve a kollégiumi tanulók névsorában nem fordul elő. Csupán csak az Apáczai-album 56. lapján találjuk meg.

⁶ Thury E.: Iskola-történeti adattár II. 139.

⁷ Apáczai-album 56.

használt tankönyvét 1675. december 6-án ifjabb rokonának, vagy legalább is falúbelijének, Zoványi Péternek ajándékozta.¹ Ebből azután már azt sejtjük, hogy ekkorra olyan diáktisztséget tölthetett be, amely már felmentette a tanórak látogatása s a rendszeres tanulás kötelezettsége alól.

Ha már most a külföldi akadémiák hallgatóinak névsorában keressük, úgy találjuk, hogy ez az itt megnevezett Zoványi Sámuel 1680. május 1-én 26 éves korában Leyda egyetemére iratkozott be.² Nevével legközelebb akkor találkozunk, amikor az 1680-ban Leydában meghalt tanulótársának, Kovásznai Péternek, a hasonló nevű erdélyi püspök fiának, emlékezetére latin és magyar verseket szerzett.³ 1681-ben ugyancsak Leydában verssel üdvözölte tanulótársának, Köleséri Sámuelnek, Erdély későbbi főorvosának, nyomtatásban megjelent *Disputatio Mathematico-Physica* című vitatkozását.⁴ Innen eltávozva, 1682. augusztus 23-án a franekerai egyetem hallgatói közé iratkozott be.⁵ Reája vonatkozó több adat nem került elő.

10. Zilahy András (az 1678 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt Teleki Mihály kövári főkapitánynak, a nagyhatalmú államférfiúnak, 20 magyar forint összegű alumniumát nyerte el.⁶ Mint kollégiumi alumnus, Apafi Miklósnak, a fejedelem unokaöccsének és Teleki Annának, Teleki Mihály leányának, 1676. szeptember 9-én tartott lakodalmára nyomtatásban is megjelent hét soros latin verset szerzett. — Aligha írhatjuk alá Török Istvánnak azt a megállapítását, hogy ez a megnevezett alumnus diák azonos volna azzal a Zilahy (Sebes) Andrással, aki mint diák, 1696. március 28-án elhunyt Tolnai István professzor kártárára verset szerzett s aki 1711–1714-ig a kolozsvári református kollégiumnak tanára volt.⁷ Ennek ugyanis ellene mond az időpontbeli feltűnően nagy távolság: ennek alapján határozottan két különböző Zilahy Andrást kell megállapítanunk. Az idősebb Zilahynál az időpontot azzal az adattal tudjuk rögzíteni, hogy az Apáczai-album szerint a dési iskolaigazgatóságban őt az 1680. év körül rektorkodó Boros István, ezt az utóbbit pedig itteni hivatását 1683-ban megkezdő Bányai István követte.

11. Boros István (az 1680 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt Teleki Mihály kövári főkapitány 20 magyar forint összegű alumniumát nyerte el.⁸

12. Bányai B. István (1683). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt Teleki Mihály kövári főkapitány alapítványának kamataiból évenkénti 20 magyar forint összegű segélyt kapott.⁹ — 1683. február 28-án az oratoria

¹ A kolozsvári ref. koll. nagykönyvtárában C/223. sz. alatt elhelyezett könyv kéziratos bejegyzése: *Ex donatione Sam. P. Zoványi accepit Petrus Zoványi. Vivant. Anno 1675 die 6 10-bris. Legavit Coll. Claud. Defunctus Petrus Zoványi.* — Az idő előtt elhunyt Zoványi Péter nevét is megtaláljuk a kollégiumi tanulók névsorában.

² Archiv des Vereines für siebenbürgis he Landeskunde. XVI. 216.

³ RMK. III/2 3051. sz.

⁴ RMK. 3118. sz.

⁵ TörtTár 1836: 797.

⁶ Apáczai-album 56.

⁷ Török I.: A kvári ev. ref. koll. tört. I. 99.

⁸ Apáczai-album 55.

⁹ I. h.

(rhetorica) osztály köztanítójaképpen említi az egyházközségi számadáskönyv.¹ Mint kolégyomi alumnus, Apafi Miklósnak és Teleki Annának 1676. szeptember 9-en tartott lakodalmára nyomtatásban is megjelent hat sornyi terjedelmű latin nyelvű distichont szerzett.

13. *Almási N. István* (1685 táján). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt a fejedelemszonnának a máramarosi sóbányák jövedelméből kiutalt alumniumát élvezte, majd pedig a régi fejedelmi adomány segélyt nyerte el.² — 1682 május 31-től november 30-ig terjedő félév alatt a grammatica (etymologica) osztály köztanítójaként említi az egyházközség gondnokainak számadáskönyve.³ Ezután a seniori diáktisztségre is megválasztották. — Valószínűleg azonos azzal az Almási Istvánnal, aki 1696-ban ugyancsak Désen második pap s mint ilyen 1725. január 24-én halt meg ugyanitt.⁴ Közben az esperesi tisztséget is viselte s ez alatt 1712-ben összeíratta egyházközségeinek javait.⁵

14. *Ajtai Miklós* (az 1689 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Czegei Vass György naplóíró, mint öccsének iskolatársát, abból az alkalomból említi, hogy 1682. december 26-án Czegében más két diákkal együtt ebédre vendégül látta.⁶

15. *Ajtai Dániel* (1691). Tanult a kolozsvári kollégiumban, ahol seniori tisztséget is viselt. — Valószínűleg azonos azzal az Ajtai Dániellel, aki 1696-ban rektori lelkipásztor volt.⁷

16. *Csernátfalusi Simeon* (az 1695 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban.

17. *Hosszúfalusi P. János* (az 1695 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1689. május 25-én a poétika osztály tanítójaképpen említetik s mint ilyen, latin nyelvű verset szerzett Szalmár-Némethi Mihály kolozsvári lelkipásztor és kolozs-kalotaszegi esperes emlékére. Ez azután nyomtatásban is megjelent a temetés alkalmára készített kántán.⁸

18. *Ajtai Márton* (1695 után). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Mint diák (collegii civis) nyomtatásban is megjelent latin-nyelvű verset írt az 1689. május 25-én meghalt Szalmár-Némethi Mihály pap és esperes emlékezetére.⁹ Ajtait a dési iskolaigazgatóságból Veresegyházára vitték papnak. — 1712-ben és 1714-ben Bonchidán találunk hasonló nevű prédikátort.¹⁰

19. *Kőröspataki Ferenc* (1703). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1698. június 3-tól 1703. január 8-ig a könyvtárosi (bibliothecarius) tisztséget viselte.¹¹ 1698. szeptember 11-én meghalt Báta B. György kolozsvári

¹ Hosz Pál és Ujfalusi Sámuel gondnokok 1682—83. évi számadáskönyve. 24a. levél (A kvári ref. egyházközs. levéltárában).

² Apáczai-album 60 és 66.

³ Hosz és Ujfalusi számadáskönyvében a 23b. és 24a. levelen.

⁴ SzolnDobMon. III. 129.

⁵ Névkönyv 1882: XIII. 1.

⁶ Magyar Történelmi Emlékek. Írók. XXXV. 26.

⁷ SzolnDobMon. V. 525.

⁸ A kolozsvári farkas-utcai templomban a papi szék hátára felszegzett kántán. — L. még IK. 1895: 82—95 és Magyar Könyvszemle 1898: 277—81.

⁹ I. b.

¹⁰ Szabó T. Attila: Papok, mesterek (Ref. Szemle 1939: 198.).

¹¹ Apáczai-album 36. és Magyar Könyvszemle 1886: 168.

pap és kolozs-kalotaszegi egyházmegyei jegyző, valamint 1702. március 20-án elnyugodott Tóthfalusi Kis Miklós kiváló nyomdászunk emlékére latin nyelven írott verset szerzett. Mindkettő nyomtatásban is megjelent a temetés alkalmára készített kártán.¹ 1702. március 20-án a kollégium senioraképpen említetik. Majd ugyanilyen minőségben az 1703. évben nyomtatásban is megjelent magyar nyelvű verset írt nagyfalvi báró Serédi Benedek özvegyének, sárközüjlaki Ulaki Borbálának temetésére.² Meghalt mint dési iskolaigazgató. Könyvtárának egyes darabjai közül ma is több megtalálható a kolozsvári kollégium nagykönyvtárában.

20. *Gecsei István* (az 1703 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban.

21. *Hunyadi Ferenc* (1703 után). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Désről Kendilónára vitetett a Telekiek udvari papjául. Mint ilyen említetik 1718-ban; 1725-ben pedig mint a dési egyházmegye espereséről van emlékezet.³ Hunyadiról czegei Vass László naplóíró is megemlékezik abból az alkalomból, hogy 1727. augusztus 10-én felszenteltetvén a gr. Teleki Pál és felesége gr. Vay Kata által épített kendilónai templom, az ünnepély szónoka Deáki Filep József (a későbbi püspök) mellett Hunyadi volt; beszédének alapigéjéül a Zsoltárok könyve 122. részének 1—3. versét választotta.⁴ Nyomtatásban két munkáját adta ki. Az egyik: *Asszonyi szükséges öltözet* [Halotti beszéd Korda Borbála Keczei Istvánné felett. Megjelent év nélkül (1728-ban) Kolozsvárott]. A másik: *Jézus Krisztussal együtt az ő királyi székiben ülő győzedelmes* [Halotti beszéd gr. Teleki Pál felett. (Kolozsvár, 1732)].⁵

22. *Somkádi Mihály*. Somkádáról csak Kádár emlékezik meg. Szerinte 1711—1716-ig tanításkodott Désen. Minthogy azonban szokatlanul hosszú időközöt jelöl meg itteni igazgatása idejéül, — feltételezzük, hogy közlésébe valami hiba csúszott be. A kolozsvári kollégiumi tanulók névsorában neve nem fordul elő. — Családja, legalább is a XVIII. század folyamán, dési lakozású volt. Ugyanis az 1770—73-ban összeírt adót-nemfizetők névsorában ott találjuk a dési Somkádi-családnevet is.⁶

23. *Budai András* (1712 után). Tanult a kolozsvári kollégiumban. 1709. szeptember 18-án meghalt Szathmár-Némethi Mihály kollégiumi tanár emlékére nyomtatásban is megjelent latin nyelvű verset szerzett.⁷ Tanulmányai öregbítése céljából Désről külföldre távozott. 1716. október 5-én iratkozott be a hollandiai Franekera egyetemére.⁸

24. *Viski V. János* (1716—1718). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Tévesen mondja róla Kádár, hogy azonos lenne azzal a külföldet megjáró Viski Jánossal, aki későbbben kolozsvári pappá lett. Közel-egyidőben

¹ A kolozsvári farkas-utcai templomban a papi szék-k hátára felszegzett kártán. — L. még IK. 1895: 82—95 és Magyar Könyvszemle 1898: 277—81

² Magyar Könyvszemle 1879: 295.

³ SzolnDobMon. IV, 300 és Névkönyv 1882: XIII. I.

⁴ Magyar Történelmi Emlékek. Irók. XXXV, 537.

⁵ Petrik: Bibliographia Hungariae. II, 187.

⁶ SzolnDobMon. III, 69.

⁷ Mint a fennebbi I. sz. jegyzetben.

⁸ TörtTár 1887: 199.

ugyanis három ilyen nevű diák tanult Kolozsvárott, — ezeknek azonban életpályájukon való elindulásuk világosan szétválasztható.

25. **Laki Péter** (1718). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Feltételezem, hogy fia volt az 1703. október 20-án eltemetett¹ Laki Péter kolozsvári centumvirnek és kolozsmonostori konventi levéltárosnak (requisitor-nak).² Ezen a réven azután unokaöccse lehetett Szathmár-Némethi Mihálynak, a kolozsvári ref. kollégium tanárának, akinek 1709. szeptember 19-én iörlént elhunytakor nyomtatásban is megjelent latin nyelvű emlékverset szerzett. Ekkor nevét mint *nobilis publicus* írta alá.³ Valószínűleg még középiskolás tanuló korában szerzelte azt a néhány rend verset, amelyet az ő tulajdonában volt könyv őrlapján olvastunk.⁴ E sorokat az egykori virágénekek késői hajtásának mondhatjuk. Diák-szerzőségét némiképpen bizonyítja, az is, hogy a versben megemlített kutyát Ovidius Átváltozásainak hatása alatt Licaonnak, a szerencsétlen Actaeon egyik vadászebének nevére keresztelte el. — 1716. december 7-én kollégiumi assessornak írta magát s mint ilyen, nyomtatásban is megjelent magyar nyelvű verset szerzett Boros Jenei Annának, Bogdányi Sajgó Mihály máramarosszigeti lelkipásztor özvegyének halála alkalmával. A dési iskolaigazgatóságból eltávozva, hivatalnoki pályára lépett.

26. **Gyulai Ferenc** (1721). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt az assessor diáklisztséget is elnyerte. Dési rektoroskodása után — a feljegyzés szerint — a gróf Teleki-fiúkkal külföldi akadémiára ment. Így azonosnak kell lennie azzal a váradi Gyulai Ferencel (Franciscus Gyulai de Várad), aki 1722. november 29-én és 1723. január 2-án a magdeburgi Halaban, továbbá 1725-ben Lipcsében saját könyvtárát újabb könyvvásárlással gyarapította.⁵ — Széki gróf Teleki Ádám tábornok családi feljegyzéseiben önmagáról írva, említi, hogy 1722-ben állottam ki tavasszal a (kolozsvári református) kollégiumból és ugyanazon esztendőben *medio septembris indultam fel Német országba Bécs felé, idvezült kedves (unoka-) bátyám ifiú Teleki József urammal. Eodem anno circa finem Novembris érkeztem az hálai universitasban, az holott is más tavaszig ott voltam és így ab anno 1723 usque ad 1725 mense Maji voltam néhai nagy emlékeztető Augustus Secundus felséges lengyel-országi király és saxoniai elector szolgálattában (Drezdában). A mense Majo usque ad initium Augusti voltam Berlinben, Brandenburgiában mostan uralkodó felséges prussiai királynál Fridericus Vilhelmusnál. Circa finem Augusti érkeztem Bécsben, ... és circa finem Novembris indultam le Bécs-*

¹ Veresegyházi István harangoztató-gazda számadáskönyve a kvári ref. egyházközs. levéltárában.

² IK. 1893: 111.

³ Mint az előző lap 1. sz. jegyzetében.

⁴ A kolozsvári ref. koll. nagykönyvtárában a RMK. 3. sz. szekrényében a 4 polcon 27. számmal jelölt könyv őrlapjaira bejegyzett versföredék a mai helyesírás szerint állt sorokban:

Oh, te szép viola, te két szemed mely szép, | annyira kegyetlen hozzám mint márványkép. | Most virágzik minden kikeleti nép. | Szeret Viola, de, jaj, nem engemet, | szereli Licaont, amaz hamis ebet. | Porráváltó, jaj e muló életem, koporsóm . . .

⁵ Kolozsvári ref. koll. nagykönyvtárában B. 242, B. 110, X. 11, Y. 166. sz. alatt elhelyezett könyvek bejegyzése szerint.

ből..... Azután in fine anni ejusdem érkeztem Erdélyben..¹ Az adatok összevetéséből megállapíthatjuk, hogy Gyulai Ferenc — az akkori szokások szerint — mindenhová elkísérte a gazdag gróf-úrfiú. Így tehát szolgálatait nemcsak az egyetemi tanulmányi díjakat, de minden más költséget is az úrfi atyja, a tudósnak nevezett gróf Teleki Pál² hordozta. Ennek következtében módjában volt nemcsak tudását, de világi jártasságát is kellőképpen tökéletesítenie. Külföldről való hazatérése után — egyik iskolatársának feljegyzése szerint — *galléras udvarbíró lett ő*.³ Ez a írásnak látszó megjegyzés pedig valószínűleg tisztartói, vagy még inkább jószágigazgatói tisztségére vonatkozik — V. Gyulai Ferenc 1741. július 6-án N. Győrből ír ismeretlen nevű komájának. Levelében arra kéri, hogy a szigeti nemesség levelét átolvasás után adja át a főispánnak.⁴ Tekintettel arra, hogy az említett Sziget azonos Mármarosszigettel, ennél fogva N(agy) Győrben sem gondolhatunk a dunántúli Győr városára. Minthogy pedig Borsód-megyében találjuk Kisgyőr és Diósgyőr nagyközségeket, nem tartjuk lehetetlennek, hogy Teleki Ádámnak ezen a vidéken is lehetett uradalma, ugyanis édesanyja jussán, aki Vay Kala volt, a gömörmegyei Ajnácskőn is birtokolt.⁵

Végezetül megkockáztatom azt a feltevést, hogy az itt bemutatott férfiú elődje volt Gyulai Pálnak, a költőnek és kritikusnak. Ő ugyanis hasonlóképpen a váradi előnevet használó, de már kolozsvári lakos nemes Gyulai-családból származott. Ezt támogatja az a körülmény is, hogy ennek az iskolamesternek egyik, még 1722-ben Halaban vásárolt könyvét Méhes György professzor 1777-ben éppen Kolozsvárott tartott nyilvános árverésen vásárolta meg.⁶ Vagyis ez azt jelenti, hogy ekkor halhatott meg a könyv előző tulajdonosa s az örökös a saját lakóhelyén: Kolozsvárott, szokásos nyilvános árverés alá bocsátotta a birtokába jutott ingóságokat. De a család azonossága mellett tanuskodik az is, hogy a költő elődei között öröklődő keresztnév volt a Ferenc. Ugyanis nemcsak testvérbátyját, de nagyapját és dédapját is e névvel nevezték. S így a közvellen-ősök közül összefüggőleg kimutatható Gyulai Ferenc kolozsvári borbély és kirurgus mester, akiről adatainkban 1714-ben történik először említés,⁷ — feltételezhetőleg fia lehetett a dési iskolamesternek. Ez a fonal azután a Gyulai Pál elődei után való kutatást a gr. Teleki-féle levéltárak felé irányítja, minthogy e család szolgálatában állhatott az itt megnevezett udvari tiszt is.

27. *Vásárhelyi István* (1722). Nevét Kádártól veszem át, minthogy a kolozsvári diákok névsorában sehol sem fordul elő.⁸ Kádár szerint

¹ GenFüz. 1908: 168.

² Nagy Iván: Magyarországi családai. XI, 83.

³ Székely Nemzeti Múzeum kézirattárában 21/d. 837. jelzésű bekötési tábla és címlap nélküli kéziratos könyvecské 7a. levelén.

⁴ Vegyes iratok a kvári ref. koll. levéltárában.

⁵ GenFüz. és Nagy Iván i. h.

⁶ Kvári ref. koll. nagykönyvtárában Y. polc. 166. sz. könyvének bejegyzése szerint.

⁷ Kvári ref. egyházközség A. jellel jelzett keresztlelési anyakönyvében.

⁸ A *Nomina studio-rum*-ban e ben az időtájban találunk ugyan egy K(á)zdi Vásárhelyi István nevű diákot, de ez a kollegiumi tanulmányok elvégzése után Mármaros-szigetre ment rektornak, majd pedig hivatalnokai pályára lépett.

azonos (Maros-)Vásárhelyi (Tőke-) István udvarhelyi tanár, majd széki lelkipásztor és felesége Dadai Zsófia¹ fiával. Vásárhelyi dési igazgatóskodása után külföldre távozott. 1722. szeptember 30-án iratkozott be az oderamelletti Frankfurt egyetemére.² Az utrechti egyetem anyakönyvében pedig 1724- és 1725-ben látjuk nevét bevezetve.³ Külföldön létele alatt több fizikai taneszközt szereztén össze, ő volt az első, aki — hazatérése után mint enyedi tanár — elsőnek tanította idehaza a kísérleti természet-tant. 1736-ban *Institutiones Philosophiae naturalis, dogmatico-experimentalis* című latin nyelvű kézikönyvet adott ki Szebenben. Majd 1766-ban Nagyenyeden megjelentette *Consideratio magnitudinis mundi adspectabilis, physico-astronomica* című munkáját.⁴ Meghalt 1768. április 14-én Nagyenyeden.

28. *Bányai M. István* (az 1722 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Désről lelkipásztorságra távozott. Több Bányai István nevű pap között végül is az 1753—1755. években Magyarborzason találunk egy olyant, akinek nevében előfordul a közelebbi meghatározást magában foglaló M betű.⁵

29. *Szilágyi Mihály* (az 1723 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt mint assessor 1721. májusában nyomtatásban is megjelent latin nyelvű halotti emlékverset írt Huszti Lovász Sámuel tiszáninnyi püspök emlékére. Ugyanitt a contrascribaságra is megválasztott. Désről eltávozva, Désaknára vitetett papnak. Itt 1724-től 1768-ig teljesítette hivatását.⁶

30. *Vitkai László* (1723). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Az 1721. május 19-én elhunyt Huszti L. Sámuel tiszáninnyi püspök emlékére nyomtatásban is megjelent latin nyelvű verset szerzett. A kollégiumban jurátusi diáktisztséget is viselt.

31. *Bányai József* (1724). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Az 1721. május 19-én elnyugodott Huszti L. Sámuel tiszáninnyi püspök emlékére nyomtatásban is megjelent latin nyelvű verset írt. — Ugyanitt jurátusi tisztségre is megválasztották.

32. *Zilahy István* (1725). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Az 1721. május 19-én meghalt Huszti L. Sámuel tiszáninnyi püspök emlékére nyomtatásban is megjelent latin verset szerzett.

33. *Katona András* (1725 után). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1721. májusában a párvisták köztanítójául említetik. 1720 augusztusában meghalt Vizaknai Bereczk György neves orvosdoktor, városi főbíró, kolozsmonostori káptalani levéltáros, valamint 1721. májusában elköltözött Huszti L. Sámuel tiszáninnyi püspök temetésére nyomtatásban is megjelent latin nyelvű verset szerzett. Désről külföldi akadémiaira

¹ Deési Daday István: A deési Daday-család genealógiája (Kézirat).

² Proletár és Szemle 1889: 194.

³ Archiv des Vereines für siebenbürgische Landeskunde XXII, 84.

⁴ P. Szathmáry Károly: A gy.-fehérvári—n.-enyedi Bethlen főtanoda története. 318. — Szinnyei J.: Magyar írók XIV, 458.

⁵ SzolnDobMon. II, 260.

⁶ I. h. III, 239.

távozott; hazajöve pedig előbb Kassán, majd Mármarosszigeten választották meg lelképásztornak.

34. *Ajtai H. István* (1729-től kezdődőleg). Neve után ítélve, valószínűleg a nagyajtai Huszár-családból származott.¹ Tanult a kolozsvári kollégiumban. 1720-ban öltötte magára a tógát, vagyis a középosztályok elvégzése után ekkor lépett a felső évfolyamok elsejébe, a philosophiába. 17.0. augusztusában meghalt Vizaknai Bereczk György orvos, 1721. májusában elhunyt Huszti L. Sámuel liszáninnyi püspök, 1728. májusában elnyugodott Naszályi B. János kolozsvári tanár temetésére nyomtatásban is megjelent latin nyelvű emlékverset szerzett. 1728. májusában kollégiumi assessornak említetik. Kolozsvárról 1729. április 26-án búcsúzott ki s foglalta el dési állomáshelyét. Innen azután (Mező-)Sámsondra vitétt papnak.

35. *Baczoni Mihály* és 36. *Misztli Gáspár*. Mindkettőjük nevét csak Kádár említi, azonban még a szolgálati évüket sem ismeri. — A kolozsvári diákok névsorában nevük az 1720—1730-as években nem fordul elő.

37. *Técsi Mihály* (1731-től kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban. 1721. november 29-én lépett a felső évfolyamba. 1728. május 2-án meghalt Naszályi B. János tanár temetésére nyomtatásban is megjelent latin emlékverset szerzett. Diákoskodása idejében juratusi diáktisztséget viselt. 1731. április 21-én búcsúzott ki a kollégiumból és vette át dési hivatalát. Hasonló nevű egyénre találunk Dés város 1735-beli polgárai között. Ugyanis sárospataki Pataki Sámuel dési orvos és városi tanácsos ennek az évnek március 6-án kereszteltette meg Sára nevű leánykáját s egyik pár keresztatyául és anyául Técsi Mihályt és feleségét hívta meg.²

38. *Böszörményi András* (1733-tól kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban, ahol 1723. március 8-án vétetett fel a felső évfolyamokra. Kollégiumi tanulmányai során a contrascribai diáktisztséget is elnyerte. — 1733. április 20-án búcsúzott ki a dési iskolaigazgatóságra. Rektoroskodása után Désen telepedett le s itt világi foglalkozást vállalt. Rövid időn belül megnősült. Pataki Sámuel dési orvos Sára nevű leányának 1735. február 27-én tartott keresztelője alkalmával már feleségével együtt tölthette be az egyik pár keresztelői tisztet.³ — Dés város multjában az 1779. évben fordul elő egy azonos nevű egyén *judex nobilium notarius* tisztség megjelöléssel.⁴ Talán azonosíthatjuk az egykori dési iskolaigazgatóval.

39. *Keresztes András* (1734-től kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban, hol 1726. március 31-én öltötte magára a tógát. Tanulmányainak befejezése után 1734. április 12-én búcsúzott ki a kollégiumból. 1735. március 6-án Pataki Sámuel dési orvos Sára nevű leánykájának

¹ A nagyajtai Huszár-család nemességigazoló perében 1803-ban hozott ítélet. (Geneológiai Füzetek 1905: 98.).

² Az 1735. évi lőcsei kiadású naptárba írt feljegyzés szerint (A kolozsvári ref. koll. nagykönyvtárában).

³ I. h.

⁴ SzolnDobMon. III. 211.

keresztelőjén egyik keresztiyai tisztet töltötte be.¹ Ugyancsak Palaki Sámuel naptári feljegyzéseiből értesülünk róla, hogy még az 1736. évben is Désen oktatta a gyermekeket. Az idézet szerint: „... húsvét innepe előtt kezdtük Pataki Sámuel fiunkat csak játékból az iskolába tisz(letes) Keresztes András u(r)a)m keze alá jártatni és az canicula után kezdtük realiter feljártatni itt Désen.² Tehát ebből az is kitűnik, hogy egészen kezdő gyerekek is jártak a keze alá, ugyanis a kis Pataki Sámuel éppen azokban a napokban töltötte be ötödik életévét. Dési rektoroskodása idejében fejezte be életét.

40. Pais László (1737). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1728. április 22-én lépett a felső évfolyamokba. Az 1737. március 2-án meghalt Udvarhelyi Mihály tanár temetésére, mint az etymologia osztály köztanítója, nyomtatásban is megjelent latin emlékverset szerzett. Nemsokára ezután, vagyis április 24-én kibúcsúzott a kollégiumból. Valószínűleg azonos azzal a hasonló nevű pusztakamarási pappal, aki 1741. június 21-én Mária Terézia hűségére homágiális esküt tett.³

41. Szathmári János (1740-től kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1730. március 26-án öltötte magára először a tógát. Diákoskodásának vége felé az adessori diáktisztségre is megválasztották. 1737-től kibúcsúzásáig a kollégium könyvtárosi tisztségével bízott meg.⁴ Majd 1738. január 23-tól kezdődőleg egy esztendeig a görög osztály köztanítója volt s mint ilyen 25 magyar forint évi fizetést élvezett a Polyik-féle alapítvány kamataiból.⁵ 1740. április 22-én hozatott a dési iskolaigazgatóságra s mint ilyen 1741. júniusában Mária Terézia királynő hűségére homágiális esküt tett.⁶ Désről eltávozva, tanulmányainak egyetemen való folytatására Svájcba utazott.

42. Bányai József (1742-től kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban, ahol 1730. február 19-én öltötte magára a tógát. Diákoskodása idején elnyerte az adessori, majd pedig 1740. április 23-tól 1742. április 21-ig a confrascibai tisztséget. 1741. július 30-án eltemetett Sámsondi Somodi Mária Csepregi Turkovics Mihály kolozsvári lelkipászor özvegye, emlékére nyomtatásban is megjelent magyar verset szerzett. 1742. tavaszán búcsúzott ki a kollégiumból és távozott a dési iskolaigazgatóságra.

43. Sebe János (1743). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1735. július 6-án írta alá az iskola törvényeit. Mint adessor és a sintactica osztály köztanítója az 1742. szeptember 19-én elhunyt Bacsoni Incze Máté kolozsvári lelkipászor temetésére latin nyelvű, az 1742. szeptember 21-én meghalt Szathmári Pap Sándorné Ladányi Mária emlékére magyar nyelvű, végül az 1743. április 4-én elnyugodott Binder János kolozsvári evangélikus pap temetésére nyomtatásban is megjelent latin nyelvű emlékverset szerzett. — A dési schola-mesterségre az 1743. év közepe táján, való-

¹ Mint a 2. előző lap 2. sz. jegyzetében.

² 1736. évi kolozsvári kiadású Új és Ó Kalendáriumban az áprilisi naptárlap mellé kötött üres lapon (A kvári ref. koll. nagykönyvtárában).

³ 1741. évi homágiális eskükönyv az Erdélyi Múzeum levéltárában.

⁴ Török I.: i. m. III. 323.

⁵ Georgii Verestói Rationarium 261 (A kvári ref. koll. nagykönyvtárában).

⁶ Mint a fennebbi 3. sz. jegyzetben.

színiüleg augusztus 11-e körül búcsúzott ki.¹ Igazgatóskodása után hivatalnoki pályára lépett.

44. *Varró József* (1746). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1737-ben subscribálta az iskola törvényeit. 1745-ben a görög osztály köztanító-ságát és az adessori diáktisztséget viselte. Ezen az alapon tehát megállapíthatjuk, hogy Török István levedett akkor, amikor arra következett, hogy a görög és logika osztály csak 1768. február 1-én alapított volt.² Ezt az állítást nemcsak az a körülmény gyengíti, hogy már Varró is mint *Classis Graecae praeceptor* említetik, — de nála még jóval előbb, vagyis a Török által megjelölt időpontnál harmincegy évvel korábban, pontosabban 1737. márciusában viseli Deáki Filep Sámuel diák is ugyan-ezt a címet és tisztséget; sőt 1735. januárjában Vajdasdi Mihályról is mint *pro tempore Graecae praeceptor*-ról van emlékezet. Varróról még csak az alábbi adatok ismeretesek: az 1741. év júliusában meghalt Csepregi Turkovics Mihályné, református papné felett magyar nyelvű, az 1744. júliusában elhunyt br. Kemény Sámuel, továbbá az 1745. év folyamán eltemetett Szathmári Pap Sándor nyomdász, Patonai István kereskedő, valamint gr. Teleki Mihály emlékére latin nyelven írott s nyomtatásban is megjelent verset szerzett.

45. *Szilágyi István* (1748). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1738. június 24-én írta alá a törvényeket. 1745. decemberében mint a declinista osztály, 1746. májusában pedig mint a conjugisták köztanítója és mint assessor említetik. 1744. júliusában eltemetett br. Kemény Sámuel, 1745. decemberében elnyugodott gr. Teleki Sámuel, 1747. decemberében meghalt Kolozsvári György kolozsvár-városi senator felett latin nyelvű, továbbá az 1746. májusában meghalt Váradi Krisztina br. Diószegi Mihályné emlékére nyomtatásban is megjelent magyar nyelvű verset szerzett. 1748. április 24-én búcsúzott ki a kollégiumból, hogy a dési iskolagazgatóságot átvegye.

46. *Karancsi B. Gábor* (1750). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1740. április 4-én írta alá az iskolai törvényeket. 1746-ban a grammatisták köztanítója, 1749-ben a teológia praesese,³ 1749—1750-ben pedig a kontra-tisztséget viselte. Az 1743. áprilisében meghalt Binder János kolozsvári evangélikus pap, az 1741. júliusában elhunyt br. Kemény Sámuel, az 1745. januárjában meghalt Szathmári Pap Sándor, az 1749. decemberében elnyugodott Schwartz Sámuel kolozsvári gyógyszeráros és az 1750. áprilisében meghalt gr. Teleki István emlékére latin nyelvű, míg az 1746. év májusában elhunyt Váradi Krisztina br. Diószegi Mihályné temetésére nyomtatásban is megjelent magyar nyelvű verset szerzett. — A kollégiumból 1750-ben búcsúzott ki s távozott a dési iskolamestersége.

47. *Istvánfi Sámuel* (1752-től kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1743. december 8-án tett eleget a felsőbb osztályba léphetés követelményeinek. — Diáksága ideje alatt adessor, kontra, majd

¹ Georgii Verestói Rationarium 261. (A kvári ref. koll. negykönyvtárában).

² Török I.: i. m. III, 83.

³ I. h. 91.

1751. május 14-től seniori tisztséget nyert; az 1751. év júniusában pedig a syntactica osztály köztanítójaképpen említették. 1750. februárjában Csepregi T. Mihály tanulónak, 1751. júniusában káli Kun István özvegyének emlékére nyomtatásban is megjelent magyar nyelvű verset szerzett. 1752. április 20-án búcsúzott ki a kollégiumból.

48. *Derczéni Márton* (1755-től kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1746. június 1-én írta alá az iskola törvényeit. Későbbben az adssessori és 1752-ben a könyvtárosi tisztséget is elnyerte, 1752—1753-ban pedig a görög nyelv praesese volt.¹ A kollégiumból 1755-ben búcsúzott ki nagy tisztelettel mellett.

49. *Albisi Csomós János* (1757). Született 1730. július 30-án Albisban, Háromszéken. Testvéröccse volt Csomós Mihály kolozsvári református jogtanárnak. Szülei: nemes Csomós János és Bartalis Anna, akiket egymás után, az 1756. év elején vesztett el.² Tanulását falujában kezdte. 1744-ben a kolozsvári kollégiumba írták be. Itt az első osztályokat négy év alatt elvégezvén, 1748. február 24-én lépett a tógátus diákok közé. Tanulmányaiiban való előhaladása folyamán a zsidó nyelv praesesévé, majd a grammatica osztály, 1757-ben pedig a poetica osztály³ köztanítójává, végezetül a kollégiumi törvényszék ülnökévé (adssessorává) tételt. 1757. április 21-én vette tiszteletes végső búcsúját a kollégiumtól, minthogy a dési iskola igazgatójául meghívalott. Innen azután két évi eredményes működése után a fogarasi gimnázium igazgatását nyerte el. Fogarason az 1759. évben egyúttal a segédpapi tisztséget is betöltötte. Azonban még ugyanabban az évben lemondott hivataláról s az erdélyi királyi táblánál vállalt tisztséget. Mint táblai írnok és felelős jegyző nyomtatásban is megjelent latin nyelvű verset szerzett testvérbátyjának 1762. február 18-án tartott lakodalmára. — Világi pályáját azonban csakhamar abban hagyva, 1763-ban Bernbe ment teológiai tanulmányainak tovább folytatására. 1761-ben ugyancsak Bernben jelent meg egy munkája *Observationes philologico criticae et critico theologicae* címen. Külföldről 1765-ben hazajöve, 1766-ban dési lelkipásztorrá választották, — azonban nem egészen két esztendői szolgálat után 1768. február 9-én rövid szenvedéssel bevégezte életét. Ugyancsak Désen temettetett el. Felette a dési templomban Csernátoni Vajda Péter püspök és Szathmári Pap Mihály kolozsvári professzor tartott gyászbeszédet s a kolozsvári kollégium diákjai írtak erre a szomorú alkalomra latin nyelvű emlékkerseket. E beszédek és versek nyomtatásban is megjelentek.⁴

50. *Kolcsár András* (1761 körül). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1749. január 16-án írta alá a törvényeket. Majd 1758-ban a poetica osztály köztanítója, 1759—1761-ig pedig contrascriba tisztséget viselt. 1757. novemberben eltemetett Viski Sára Csepregi Turkovics Ferencné, valamint 1758. áprilisban meghalt br. Wesselényi István emlékére magyar nyelven, továbbá 1758. májusban elhunyt Csepregi Turkovics Ferenc

¹ Török I. i. m. III, 88, 89.

² Nyomatott halotti beszédek id. és ifj. Csomós János, Csomós József és Csomós Mihály felett.

³ Török I.: i. m. III, 85.

⁴ Köblös Zoltán: Halotti beszédek (Kolozsvárt, 1905.) 59—60.

professzor emlékére latin nyelven írott s nyomtatásban is megjelent verset szerzett. Az 1761. év táján távozott el a kollégiumból és foglalta el dési igazgatói megbízatását. — Innen azután hivatalnoki pályára lépett.

51. *Radnótfái Nagy Pál* (1761-től kezdődőleg) Nemes Radnótfái N. Zsigmond bánffihunyadi, majd bonchidai papnak és a széki egyházmegye helyettes esperesének fia volt. Tanult a kolozsvári kollégiumban, itt 1752. október 30-án subscribált. 1757. november 5-én meghalt Viski Sára Csepregi T. Ferencnének és az 1758. május 24-én elhunyt rokonának, Csepregi Turkovics Ferenc professzornak temetésére nyomtatásban is megjelent latin emlékverset szerzett. Továbbá az 1760. április 9-én elnyugodott Szathmári P. Zsigmond püspök tiszteletére magyar nyelvű verse jelent meg a temetés alkalmára készített kártán. Radnótfái 1761-ben búcsúzott ki a kollégiumból és foglalta el Désen nyert hivatalát. Iskola-mesteri állásából való eltávózkodása után hivatalnoki pályára lépett. Mint a Torda-vármegyei állandó tábla ügyvédje (procurator) halt meg 1807. június 5-én Radnótfáján.¹

52. *Técsi Mihály* (az 1766 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. 1755. február 1-én a zilahi származású Técsi Mihály, mint gr. Teleki Ádám szolgálja, a görög osztály tanulójaképpen említetik.² De még ugyanebben az évben letéve vizsgáit, március 8-án aláírta az iskola törvényeit és ezáltal a felsőbb évfolyamba átlépett. — 1761. júniusában eltemetett br. Jósika József emlékére magyar nyelven s 1762. júniusában elnyugodott gr. Teleki Mihály emlékére latin nyelven írott s nyomtatásban is megjelent emlékverset szerzett. — A dési iskolaigazgatóságból eltávózkodva, a karai egyházközség lelkipásztorául vitélt.

53. *Pánczél Sámuel* (1768). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Említik mint a nagykapusi pap fiát, aki 1755. február 1-én a syntactica osztály növendéke; ugyanő, mint nagykapusi lakozású nemes Pánczél Sámuel, 1757-ben a rhetorica osztály tanulójaképpen íratik.³ Így tehát fia volt annak a Pánczél Istvánnak, aki 1742-ig Mérában, és ettől kezdve Nagykapuson lelkipásztoroskodott s mint ilyenről van még emlékezet az 1757. évben is.⁴ Éppen ezért azt hisszük, hogy megnevezett lelkipásztor azonos azzal az albisi Pánczél István pappal, aki József nevű testvérével 1737. július 6-án megosztozott szüleiktől, Pánczél István paptól és feleségétől: Eczken Ilonától örökölt albisi jószágukon.⁵ A dési iskolaigazgató ennél fogva az albisi Pánczél-családnak abból az ágából származott, amelyből Pál és Ferenc nyelvészeti és földrajzi írók s Dániel, a bécsi „Magyar Merkurius”, a „Magyar Kurir” és a „Kedveskedő” szerkesztője és tulajdonosa is eredett.⁶ Désről való eltávózkodása után külföldi

¹ Genealógiai Füzetek 1905: 15.

² *Recensio studentium* című anyakönyv 1. (A koll. levéltárában).

³ I. b. 5. és 16.

⁴ Névkönyv 1871: 33, 34 és 1872: 33.

⁵ Háromszék vm.-i anyag 115/1831. sz. (A Székely Nemzeti Múzeum levéltárában Sepsiszentgyörgyön).

⁶ Erdélyi Protestáns Közlöny 1871: 324–5. — Nagy Iván: *Magyarország családai* IX, 105–6 és 841. — Petrik: *Magyarország bibliographája* 1712–1860. II. 272, 273. ¹², 353, 523, 721 és III, 34.

akadémiára ment. Valószínűleg azonos a hasonlónevű kolozsi pappal, akiről 1782-ből¹ és 1787-ből² van emlékezet.

54. *Dombi István* (az 1770 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1766. február 12-től 1767. december 12-ig a rhetorica osztály köztanítója volt,³ s mint ilyen az 1766. április 20-án eltemetett Ladányi István emlékére nyomtatásban is megjelent magyar verset szerzett. — 1768. májusában adsessornak írja a nevét Kolozsvári Erzsébet Szathmári P. Zsigmond püspök özvegye temetésére szerzett s nyomtatásban is megjelent magyar nyelvű verse alá.

55. *Putnoki N. János* (az 1771 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1760. december 10-én írta alá az iskola törvényeit; 1769. január 18-án pedig a declinisták köztanítója lett.⁴ 1769. november 7-én mint contrascriba említették. 1767. június 14-én elhunyt barátjának, Thót György, tógátus diáknak, valamint 1769. november 7-én meghalt gr. Teleki Ádámnak emlékére nyomtatásban is megjelent latin nyelvű verset szerzett. Kollégiumi tanulmányainak tisztességesen eleget téve, búcsúzott ki Kolozsvárról.

56. *Bodoki Mihály* (1773-tól kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1765. november 19-én subscribált, 1771. március 28-tól 1773. szeptemberéig a kollégium könyvtárosságával bízott meg. 1772. február 1-én mint a görög osztály köztanítóját említik, aki évenként 50 magyar forint fizetséget élvezett⁵ — 1771. november 24-én meghalt gr. Rhédey Zsuzsánna br. Vesselényi Ferencné emlékére, mint könyvtáros és a görög nyelv praesese, nyomtatásban is megjelent magyar nyelvű verset szerzett. Dési igazgatói tisztségétől búcsút véve, katonának, mégpedig — úgy látszik — a mérnöki karba állott. Adataink 1790. április 12 és 1800. dec 30-án említenek Désen egy ingénieur Bodoki Mihály urat.⁶

57. *Vitkai Ádám* (1776). Tanult a kolozsvári kolozsvári kollégiumban. Itt 1768. április 25-én írta alá a törvényeket, 1775. április 10-től 1776. március közepéig a conjunctica osztály köztanítója volt.⁷

58. *Sebestyén János* (1779). Tanulását valószínűleg más iskolában kezdette, Kolozsvárt ugyanis csak 1773-ban írta alá az iskola törvényeit. 1776. április 10-től 1778. április 10-ig a conjunctica osztály köztanítóságát töltötte be.⁸ Az iskolaigazgatóságtól való megválása után dési polgárrá lett. Ugyanitt eltemetett 1793. december 8-án, 42 esztendőskorában.⁹

59. *Vas János* (az 1780. körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. 1772. június 30-án subscribált. 1779-ben a seniori tisztséget viselte s ezzel egyidejűleg, vagyis 1779. október 12-től 1780. november 4-ig a rhetorica osztály köztanítóságával bízott meg. — Désről való eltávoztása után hivatalnoki pályára lépett.

¹ Bacsoni Incze-iratok dr. Lengyel D. átiratában (Herepei J. tulajdonában).

² Névkönyv 1871: 54.

³ Török I.: i. m. III. 87.

⁴ I. h. III. 83.

⁵ Generalis Rationum Demonstratio az 1771 és 1772. évre (A koll. levéltárában).

⁶ Erdélyi István dési ref. pap magán jegyző-könyve (Herepei J. tulajdonában).

⁷ Török I.: i. m. 80.

⁸ I. h. 80.

⁹ Mint a fennebbi 6. sz. jegyzetben.

60. *Ungi Pál* (1780). A kolozsvári kollégiumból ment a dési iskola igazgatására, de a *Nomina studiosorum*-nak abból a megjegyzéséből, hogy Désről Magyarországra visszatért, — következik, hogy már előzőleg is ott tanult. A debreceni főiskola tanulóinak névsorában valóban megtaláljuk a debreceni származású s alsófokú tanulmányait is ott végzett Ungi Pál nevét, aki 1777. április 21-én írta alá az ottani iskola törvényeit.¹ Debrecenből azután Kolozsvárra átlőve, itt 1779. június 21-én vétette fel magát a felső osztályos tanulók közé. Azonban alig egy évi kolozsvári tanulása után már a dési iskola igazgatására lávozott Dési tanárkodása után pedig visszatért Magyarországra.

A név azonossága és az időpont egyezése alapján megközelíthetjük azt a feltevést, hogy az itt említett iskolaigazgató egy személy azzal az Ungi Pallal, aki későbbben a *Magyar Kurir* segédszerkesztőjévé lett. Onnan pedig meghívalott a pozsonyi *Magyar Hirmondó* szerkesztőjéül. E lapot azonban csak az 1787. év második félévében szerkesztette, mivel tüdőbajt kapván, a következő év elején hazájába visszaindult. De útjában csak Győrig jutott el, mert a betegség által leverve, február 8-án be is fejezte életét. — Szerkesztői ténykedésén kívül csupán egy németből átütlezett munkáját ismerjük, ez pedig az 1785-ban Bécsben névtelenül megjelent *Bárk Trenk Friderik emlékezetre méltó életének históriája. Irattatott magától*.²

61. *Komjáti Fábi János* (1783—1787). 62. *Elekes Márton* (1785), a német nyelv tanítója 63. *Balogh István* (1785), köztanító (praeceptor). Mindhárma nevét csupán Kádár említi.

64. *Sós János* (1788-tól kezdődőleg). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1786. január 22-én sub cribált 1784. január 1-től 1786. június 20-ig a conjunctica osztály köztanítója,³ majd későbbben a kontra és a senior diáktisztséget is elnyerte. 1788. május 1-én búcsúzott ki a kollégiumból, hogy a dési iskola igazgatását átvegye.

65. *Beke József* (1791). Nevét csak Kádár említi.

66. *Kolozsvári József* (1792—1793.) Tanult a kolozsvári kollégiumban. 1782. június 23-án lépett az iskola felsőbb évfolyamába. Diáksága folyamán a kontra tisztséget is elnyerte. Az Odera melletti Frankfurt egyetemének teológus hallgatói közé 1789. október 13-án egy Kolozsvári József nevű huszonhét éves dési fiatalember iratkozott be. Ez az erdélyi magyar diák — az egyetemi anyakönyv bejegyzése szerint — a kolozsvári gimnáziumban végezte hazai tanulmányait. Apjának neve Mihály, aki saját jövedelméből él (magánzó).⁴ Ez az ifjú pedig semmiképpen sem lehet más, mint az itt megnevezett dési iskolaigazgató. Csupán csak az a kérdés, hogy nem lévedett-e Kádár a tanítóskodás évszámában! Ha azonban ez csakugyan hibátlan volna, akkor vele csak úgy egyeztetnünk össze a külföldi tanulás időpontját, ha feltételezzük, hogy az egyetemről visszatért ifjú azért, hogy 1—2 évig még odahaza maradhasson, elvállalta az ottani középiskola igazgatását. Ezek után Válaszútra vitetett papnak. Almási Sámuel

¹ Thury E.: i. m. II. 333. 340.

² Szinyei XIV. 669—70. — Pintér J. *Magyar irodalomtörténete*. IV. 89., 701.

³ Török I.: i. m. III. 80.

⁴ *Protestáns Szemle* 1859. 201.

kézíratos egyházmegye-története szerint — itt 1795-től 1839-ig teljesített szolgálatot.¹

67. *Szakács M. János* köztanító (1793—1794). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1791. január 22-én írta alá a törvényeket. Désről 1794. július 1-én visszalért a kollégiumba s 1795. december 14-től 1798. szeptember 27-ig a declinista osztály köztanítója lett.² 1796. májusában primáriussá tételt.³ A kollégiumból 1798. április 28-án⁴ Magyarvalkóra vitték, ahol 1814-ig teljesített lelkipásztori szolgálatot; majd Szászlónára választván meg, itt szolgált 1837. január 7-én. 63 éves korában bekövetkezett haláláig.⁵ — Leszármazottai egy évszázadon keresztül paposkodtak részben Szászlónán, részben pedig más, szomszédos községekben.

68. *Balázs András* (1795—1798). Tanult a kolozsvári kollégiumban. — A nyárszói származású Balázs András először 178. február 28-án, mint a grammatica osztály tanulója említetik.⁶ 178. szeptember 4-én írta alá az iskola törvényeit s lépett a felső évfolyamba. — 1794. június 1-től 1795. január 19-ig a grammatica osztály köztanítóságával bízott meg.⁷ Désről külföldi akadémiaira távozott.

69. *Deési Boldizsár* (1798). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1790. június 20-án subscribált. Az alumnusok névsorának vezetője róla mint derék és értelmes ifjúról emlékezik meg. — 1794. február 3-tól 1797. február 3-ig a syntactica osztály köztanítója.⁸ 1796. március 2-án primáriussá tételt;⁹ 1797. június 1-től 1798. április 28-ig kontra tisztséget viselt, amiért évenkénti 20 magyar forint fizetséget nyert a Köblös—Szegedi-fele alapítvány kamataiból. Ez alatt az idő alatt pedig a teológiai praesességgel is megbízott.¹⁰ Valószínűleg azonos azzal a Deési Veress Boldizsárral, aki 1803-tól 1835-ig volt Rettegen lelkipásztor.¹¹

70. *Fekete János* (1798—1800). Nevét csak Kádár említi.

71. *Thamás László* köztanító (az 1799 körüli időben). Tanult a kolozsvári kollégiumban. Itt 1794. május 25-én írta alá az iskola törvényeit. Dési tanítóskodása idejében szerencsétlenül járván, a Szamosba fulladt.¹²

*

Dolgozatomban csaknem háromszor annyi nevet sikerült felsorakoztatnom, mint amennyit Kádár József nagyon becses munkája tartalmaz. Ennek azonban az az egyszerű magyarázata, hogy Kádárnak még annyi forrás sem állott rendelkezésére, mint amennyit közleményemhez magam

¹ Ezt az adatot dési Daday István semesnyei lelkipásztor úrnak köszönhetem.

² Török I.: i. m. 83.

³ Bereczki András jegyzőkönyve 1795-től 290. (A koll. levéltárában).

⁴ A *Recensio studentium* című anyakönyv. (A koll. levéltárában.)

⁵ Névkönyv 1871: 13. 39 és a szászlónai cinteren ben levő sírkövénél felírata.

⁶ *Recensio studentium*.

⁷ Török I.: i. m. III. 82.

⁸ I. m. 84.

⁹ Bereczki A. jegyzőkönyve.

¹⁰ Cím nélküli könyv a legatumokról 61 és 80. (A koll. levéltárában).

¹¹ SzolnDobMon. V. 525.

¹² Bereczki A. jegyzőkönyve. 292.

felhasználhattam. De e levéltári anyagból merithető további adatok hihetőleg már sokkal gyérebbek, mintsem azokból valami érdemlegesebbel tudnók kiegészíteni Kádár József nagy alapossággal készült munkáját.

*

Végezetül megemlékezem arról a körülményről, hogy még kevesebbet tudunk az iskola egykori tanítványairól. Éppen ezért a reájuk vonatkozó minden legcsekélyebb adat is megbecsülendő.

A kolozsvári református kollégium nagykönyvtárának egyik régi tankönyvében olvasható latin bejegyzés szerint ezt a könyvet 1648. április 28-án Kapi Boldizsár 78 pénzért (denáriusért) vette barátjától és tanuló-társától: Szigethi István dési tanulótlól.¹

Dézi Márton (1639—1681) egyházi íróról és nagyenyedi teológiai professzorról tudjuk, hogy szülővárosában tanult mindaddig, amíg Pápai Páriz Imre dési pap és esperes tanácsára a sárospataki kollégiumba nem távozott.²

Pápai Páriz Ferenc (1649—1716.) orvosdoktor és nagyenyedi kollégiumi professzor jegyezte fel naplójába, hogy az 1654—55. és az 1659—61. években Désen tanult.³

Báró Nemes másképpen Pataki Jánost, a későbbi fogarasi görög katolikus püspököt († 1727), bátyja, a szentbenedeki lisztartó, mielőtt a felsőbb osztályok elvégzése céljából a kolozsvári jezsuita kollégiumba küldötte volna, a XVII. század utolsó évtizedében a dési iskolában taníttatta.⁴

Dézi Lázár György († 1773) erdélyi református püspökről írja Bod Péter, hogy szülővárosában, Désen, tanult addig, amíg tanulmányainak öregbítése céljából a nagyenyedi kollégiumba nem távozott.⁵

Végül pedig sárospataki Pataki Sámuel (1731—1804.) kolozsvármegyei főorvosról, kolozsvári kollégiumi professzoráról jegyezte fel az édesapja, hogy Désen kezdette iskoláztatását az 1736. évben.⁶

Azt gondolom, nem volna érdektelen, ezeket az adatokat tovább szaporítani, minthogy számos, dési születésű, neves férfiúról hihetjük, hogy tudásának alapja itt gyökerezik.

¹ A kvári ref. koll. nagykönyvtárban A. polc. 205. számmal jelzett könyv: Titi Livii Patavini Latinae Historiae principis, Decas Quarta (1554. Lugdunum) 372. lapján az Index végén: Anno 1648 dje 28 Aprilljs emi ab amico meo et condiscipulo Stephano Szigethi Studio Desiensi den. 78. Balthasar Kapi mpria. Soli Deo Gloria. Amen.

² Bod Péter: Magyar Athenas 65.

³ IK. 1892: 388—9.

⁴ Jancsó Benedek: A román nemzetiségi törekvések. I, 670.

⁵ Bod Péter: i. m. 67.

⁶ 1736. évi naptári feljegyzések a kvári ref. koll. könyvtárban.